

1. Teritoriální členění

V zemích Evropské unie platí Klasifikace územních statistických jednotek NUTS, zavedená Nařízením Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 1059/2003 ze dne 26. května 2003 (Úř. věstn. UE L 154 z 21. 06. 2003 ve znění pozd. předpisů). Společná klasifikace vznikla za účelem sběru, sestavování a šíření harmonizovaných regionálních statistik v EU (např. z oblasti regionálních účtů, demografie, trhu práce a informační společnosti). Klasifikace NUTS se využívá i pro potřeby realizace regionálních politik států EU a je nezbytná k analýzám socio-ekonomického rozvoje regionů.

Klasifikace NUTS rozděluje území členských států EU na 3 základní úrovně: NUTS 1 – NUTS 3, které jsou uvedeny v Příloze I Nařízení, a 2 lokální úrovně (Local Administrative Units): LAU 1 a LAU 2, které jsou uvedeny v Příloze III Nařízení (úroveň LAU 2).

Po vzniku klasifikace NUTS v roce 2003 a jejím doplnění novými členskými státy v roce 2004 (10 členských států) a 2008 (2 členské státy) proběhly dvě revize: první v r. 2006 (změna verze NUTS 2003 na 2006) a druhá – v r. 2010 (změna verze NUTS 2006 na 2010).

Od 1. ledna 2012 (na základě Nařízení Komise (EU) č. 31/2011 ze dne 17. ledna 2011, Úř. věstn. UE L 13 z 18. 01. 2011) je v EU 97 regionů na úrovni NUTS 1, 270 – na úrovni NUTS 2 a 1 294 – na úrovni NUTS 3.

V zemích mimo EU, tj. v zemích EFTA a v zemích kandidujících na vstup do EU, bylo dodatečně územní statistické členění propojeno s klasifikací NUTS (bez závazných legislativních rámců klasifikace NUTS).

Pravidla klasifikace NUTS

Směrnice a pravidla související s metodikou a režimem zpracování územních členění a správou jejich změn jsou obsaženy v uvedeném nařízení. Základní pravidla klasifikace NUTS zahrnují:

1. Hierarchičnost

Klasifikace NUTS je hierarchická – jednotlivé členské státy rozděluje na územní jednotky úrovně NUTS 1, které se pak dále dělí na územní jednotky úrovně NUTS 2, a tyto pak na územní jednotky úrovně NUTS 3. Určitou územní jednotku je však možné klasifikovat na několika úrovních NUTS.

2. Administrativní (správní) členění

Stávající správní jednotky v členských státech jsou prvním kritériem pro definování územní jednotky. „Správní jednotkou“ se zde rozumí zeměpisná oblast se správním

orgánem, který má pravomoc přijímat správní nebo politická rozhodnutí pro tuto oblast v právním a institucionálním rámci členského státu.

3. Populační kritérium

Pro správní jednotky je populační kritérium určováno na základě průměrné velikosti příslušné třídy správních jednotek v členském státě, která musí ležet v rozmezí hodnoty (počtu obyvatel) pro odpovídající úroveň NUTS. Stávající správní celky používané v klasifikaci NUTS jsou uvedeny v příloze II Nařízení.

Pokud neexistují pro danou úroveň NUTS v členském státě žádné správní jednotky odpovídající velikosti, vytváří se tato úroveň NUTS agregováním vhodného počtu stávajících menších sousedících správních jednotek. Tato agregace zohledňuje kritéria, jako jsou zeměpisné, sociálně-ekonomické, historické, kulturní nebo environmentální podmínky. Takto vzniklé agregované jednotky jsou nazývány „nesprávnými jednotkami“ a jejich velikost v členském státě se musí pro danou úroveň NUTS nacházet v hraničních hodnotách počtu obyvatel.

Úroveň	Minimální počet obyvatel	Maximální počet obyvatel
NUTS 1	3 miliony	7 milionů
NUTS 2	800.000	3 miliony
NUTS 3	150.000	800.000

Česká republika

Na základě ústavního zákona č. 347/1997 Sb. ze dne 3. prosince 1997, o vytvoření vyšších územních samosprávných celků, byla Česká republika 1. ledna 2000 rozdělena na 14 krajů. Podle tohoto zákona a usnesení vlády České republiky č. 707/1998 zavedl Český statistický úřad podle § 19 odst. 1 zákona č. 89/1995 Sb., o státní statistické službě a po dohodě se Statistickým úřadem Evropských společenství (Eurostatem) „Klasifikaci územních statistických jednotek - CZ-NUTS“.

S účinností od 1. ledna 2008 je Klasifikace územních statistických jednotek CZ-NUTS aktualizována sdělením ČSÚ č. 201/2007 Sb. V současnosti klasifikace obsahuje 4 úrovně NUTS, vymezení jednotlivých úrovní NUTS je charakterizováno počtem obyvatel a rozlohou. Na nižších úrovních jsou pak používány tzv. „lokální administrativní jednotky“ (LAU). Systém LAU však není v EU legislativními nástroji zaváděn.

NUTS 0 vyjadřuje stát Českou republiku

NUTS 1 vyjadřuje území České republiky

NUTS 2 vyjadřuje regiony soudržnosti, tj. celkem 8 sdružených krajů

- NUTS 3 vyjadřuje celkem 14 krajů, tj. vyšších územních samosprávných celků - VÚSC
- LAU 1 vyjadřuje okresy, tj. celkem 76 okresů a Hlavní město Praha
- LAU 2 vyjadřuje obce, tj. celkem 6 251 obcí (Hl. m. Praha je uvedeno jako jedna jednotka)

Přehled regionů soudržnosti NUTS 2 a krajů NUTS 3:

Praha	– Hl. m. Praha
Střední Čechy	– Středočeský kraj
Jihozápad	– Jihočeský kraj a Plzeňský kraj
Severozápad	– Karlovarský kraj a Ústecký kraj
Severovýchod	– Liberecký kraj, Královéhradecký kraj a Pardubický kraj
Jihovýchod	– Kraj Vysočina a Jihomoravský kraj
Střední Morava	– Olomoucký kraj a Zlínský kraj
Moravskoslezsko	– Moravskoslezský kraj

K 1. 1. 2003 nabyla platnost zatím poslední reforma státní správy, kterou byly v rámci České republiky ustanoveny územní obvody pověřených obcí II. stupně (393 obvodů) a správní obvody obcí s rozšířenou působností III. stupně (205 obvodů).

Svobodná země Sasko

Dne 1. srpna 2008 vstoupily ve Svobodném státě Sasko v platnost Zákon o novém administrativním členění území okresů Svobodného státu Sasko a o změně dalších zákonů (Sächsisches Kreisgebietsneugliederungsgesetz - SächsKrGebNG) z 29. ledna 2008 a Zákon o novém administrativně-správním členění v Sasku (Sächsisches Verwaltungsneuordnungsgesetz SächsVwNG) z 29. ledna 2008.

S tím související nové členění Svobodného státu Sasko přineslo snížení počtu okresů a městských okresů z 22 na 10 zemských okresů a ze 7 na 3 městské okresy. Tyto nové okresy byly vytvořeny sloučením stávajících okresů a městských okresů. Čtyři městské okresy byly přiřčeny k novým okresům. Nové administrativní vytvoření zemského okresu Mittelsachsen (Střední Sasko) mělo dopady na hranice vládních okresů Lipsko (Leipzig) a Saská Kamenice (Chemnitz). Svobodný stát Sasko tvoří dle Saského zákona o novém členění území okresů od 1. srpna 2008 městské okresy Saská Kamenice (Chemnitz), Drážďany (Dresden) a Lipsko (Leipzig) a zemské okresy Budyšín (Bautzen), Krušné hory (Erzgebirgskreis), Zhořelec (Görlitz), Lipsko (Leipzig), Míšeň (Meißen), Střední Sasko (Mittelsachsen), Severní Sasko

(Nordsachsen), Saské Švýcarsko-Východní Krušnohoří, Zemský okres Vogtland (Vogtlandkreis) a Cvikov (Zwickau).

Na základě tohoto zákona bylo území Svobodného státu Sasko rozděleno na tři správní okresy, tj. Direktionsbezirk (dříve: vládní okresy) Saská Kamenice (Chemnitz), Drážďany (Dresden) a Lipsko (Leipzig).

S účinností Saského zákona o sídlech (Sächsisches Standortegesetz) dne 1. března 2012 toto nařízení a střední správní úroveň těchto správních okresů coby územní členění pozbývá platnosti. Ve statistických databázích, publikacích a uživatelských statistikách se tyto bývalé správní okresy i nadále vykazují jako „regiony NUTS 2“.

Prostřednictvím dalšího dobrovolného slučování obcí se 1. ledna 2014 snížil počet samostatných obcí na 432. K 1. říjnu 2014 tvoří Svobodný stát Sasko 3 městské okresy a 10 zemských okresů s 428 obcemi.

Polská republika

V Polsku funguje Nomenklatura územních statistických jednotek (Nomenklatura Jednostek Terytorialnych do Celów Statystycznych – NTS), zpracovaná na základě Nomenclature of Territorial Units for Statistics (NUTS) platné v zemích Evropské unie, v souladu s nařízením Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 1059/2003 ze dne 26. května 2003 (Úřední věstník EU L 154 z 21. června 2003), ve znění pozdějších předpisů. NTS platná od 1. ledna 2008 byla zavedena nařízením Rady ministrů ze dne 14. listopadu 2007 (zákon č. 214, pol. 1573 Sb.) a nahradila tak NTS platnou do 31. prosince 2007 zavedenou nařízením Rady ministrů ze dne 13. července 2000 (zákon č. 58, pol. 685 sb.), ve znění pozdějších předpisů.

Nomenklatura NTS byla zpracována na základě existujícího třístupňového členění země na vojvodství, okresy a obce, pomocí kterého byly diferencovány dvě další neadministrativní úrovně, tj. regiony a subregiony.

Nomenklatura NTS dělí Polsko na hierarchicky spojené územní jednotky na 5 úrovních, z čehož 3 byly stanoveny jako úrovně regionální a 2 úrovně lokální.

Regionální úrovně zahrnují:

Úroveň 1 – regiony (6 jednotek – seskupují vojvodství),

Úroveň 2 – vojvodství (16 jednotek),

Úroveň 3 – subregiony (66 jednotek – seskupují okresy).

Lokální úrovně zahrnují:

Úroveň 4 – okresy a města s rozšířenou působností (314 + 66 jednotek),

Úroveň 5 – obce (2 479 jednotek), z toho města s postavením okresu (66 jednotek).

Počet jednotek na jednotlivých úrovních byl uveden dle stavu ke dni 1. ledna 2014.

Struktura seskupení jednotek NTS, jejich symboly a způsob zápisu je založena na systému identifikátorů a názvů jednotek administrativního členění země, který je součástí Krajowego Rejestru Urzędowego Podziału Terytorialnego Kraju – TERYT (Národního úředního registru územního členění země).

Teritoriální členění České republiky, Svobodného státu Sasko a Polské republiky podle Evropské Klasifikace územních statistických jednotek – NUTS

Stav k 31. 12. 2013

Česká republika	Svobodná země Sasko	Polská republika
NUTS 0		
Česká republika Počet obyvatel – 10 512 419 Rozloha – 78 867 km ²	–	Polská republika Počet obyvatel – 38 495 659 Rozloha – 312 679 km ²
NUTS 1		
Česká republika	Svobodná země Sasko Počet obyvatel – 4 046 385 Rozloha – 18 420 km ²	6 regionů (NTS1) Průměrný počet obyvatel – 6,4 mil.
NUTS 2		
8 regionů soudržnosti Průměrný počet obyvatel – 1,3 mil.	3 bývalé okresy (<i>Direktionsbezirke</i> ; přestaly být jednotkami územního členění s účinností od 31. března 2012) Průměrný počet obyvatel – 1,3 mil.	16 vojvodství (NTS2) Průměrný počet obyvatel – 2,4 mil.
NUTS 3		
14 krajů Průměrný počet obyvatel – 750,9 tis.	10 okresů (<i>Kreis</i>) a 3 města s právy okresu (<i>Kreisfreie Stadt</i>) Průměrný počet obyvatel – 311,3 tis.	66 podoblastí (NTS3) Průměrný počet obyvatel – 583,3 tis.
LAU 1		
77 okresů, včetně Hlavního města Prahy Průměrný počet obyvatel – 136,5 tis.	–	314 okresů a 66 měst s právem okresu (NTS4) Průměrný počet obyvatel – 101,3 tis.
LAU 2		
6 253 obcí, včetně Hlavního města Prahy Počet obyvatel: Nejvíce obyvatel – 1 243 201 (Praha) Nejméně obyvatel – 2 (Březina) Průměrný počet obyvatel v obci – 1 681	432 obcí Počet obyvatel: Nejvíce obyvatel – 531 562 (Lipsko, město s právem okresu) Nejméně obyvatel – 355 (Rathen Kurort) Průměrný počet obyvatel v obci – 9 238	2 479 obcí (včetně měst s právy okresu; NTS5) Počet obyvatel: Nejvíce obyvatel – 1 724 404 (Varšava) Nejméně obyvatel – 1 351 (Krynica Morska) Průměrný počet obyvatel v obci – 15,5 tis.